ئارچی ڕاندۆڵف ئامۆنز

شاعیر و نووسەری مۆدێرنی ئەمریکی (1926 - 2001)

ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە:

عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ)

* نەوتراو *

ئا.ڕ. ئامۆنز

گوێت ڕادێراوە بۆ ئەو شتانەی کە جێم هێشتوون
من هێشتاکە هیچ شوێنێك نیم تا نزیك بم لە کۆتایی
یان گوێم لە سرینەوەی منگە منگەکان بێت
یان سروودە بەتاڵ و بۆشەکان
یان قاوو قیژی بێدەنگی
گرفتەکە لایەنێکی تری هەیە،دژە گرفت،دژە پرۆتۆن
ئێمە پرۆتۆنمان پێوانە کرد کەبەکۆمەڵ هەن
دژە پرۆتۆنمانیشمان پێوانە کرد کە بە ئاپۆرەن
تۆلەم سەرەتایەوە بە تەواوەتی گوێت لێم نیە
جگە لە بۆشاییەك نەبێت
بڕۆرەوە ..چۆن بتوانم پێت بڵێم هیچم نەوتووە
پێویستە بە سۆراخییەوە بیت
خودی خۆت لەولا قورسەی کە وشەکان بەرگەی وتن ناگرن
گوێ لەو شتانە بگرە کە من هەستی پێدەکەم
من وریام لێیان و تۆش دەبێت وا بیت
یان گۆرانیە نەوتراوەکان ون نەکەیت
لە گۆرانی وتنمدا ئەوە وشە نین دەوترێن
چی ون بووە تەنها ئەوەی ونبووە نابێت لە ئاخاوتندا ون ببێت
چیرۆکە پەندئامێزە دروست نەکراوەکەم بخوێنەوە
هەست بە هەراش بوونی دیواری بڵقە لەرزۆکەکان بکە
خێرا بچۆرە ناو گومبەزی ئەم پەیڤە شێوە کەوانەییانەم و
گوێم بۆ ڕادێرە ساتێك بێدەنگم و وەختێك لە تخوبی بەتاڵ دەگەی .

* گۆرانییەکی بچووک *

قامیشەکان
ڕێیان بە –با –کەدا و
_ با _کەشیان دوور خستەوە .

* سۆمای بینین *

مانگی پێنچ بوو
بەر لەوەی سەرنجم بچێتە سەر بەهار و سەر وشە
بە نشێوەکانی باشوورم وت
لەدەستم چوو
هات و ڕۆیی بەر لەوەی بتوانم بیبینم
شاخ وتی نیگەران مەبە
کۆشش بکە دووایین نشێوەکانی باکور ببینی
یان
بەبەهاردا هەڵبزەنە
گەر دەتوانی هەڵبزەنی
بەڵام شاخەکە وتی:
شتەکان گشت بەم جۆرە نین
هەندێك کە چوون ئیتر قەت نابینرێنەوە

* هێشتا *

وتم مانای نزمی ئەدۆزمەوە و
ڕەگەکانی ناسنامەی خۆم لەو ژێرەوە دادەنێم

گشت ڕۆژێك بەخەبەر دێم و
ڕەگێکی تری نزیك ئەدۆزمەوە
یادخەرەوە و جەختی دەست ڕەنگین و
خەملاندنی ئامادە ی پڕ لە مانام
ئەو دەنگەی کە بەر گوێم کەوت
وەسیەتەکان ، جۆرەکانی خۆپەرستی
دەمتوانی ئازادانە وەك خودی خۆم بەکاربهێنم
بەلام چاوم بە هەموو جێیەکدا خشاند
توانم هیچ بۆ خودی خۆم بدۆزمەوە
هەموو شتێك لە شکۆمەندییەکی مەزندا بە بوونەوە مانادارە
هیچ خۆی بچووکراوەتەوە
هیچ بۆ من لە بچووکبوونەوە دایە
وتم چی لە گژوگیا نزمترە
لە ژێر توێژاڵی خاکێکی وشك و سووتاو بە قەوزە
زۆر بەووردی دیقەتم دا
وتم دەشێت خوو و نەریتی من بیت
کەچی بینیم لە ناوەوە دەیگوشێت و
لە ژێر وجودا خاکیشدا
میکانیزمە سەوزەکانی ئەودیو عەقڵ
لە ژێر باراندا بە زیندویی چاوەڕوان بوون
جا هەڵسام و بەدەم ڕاکردنەوە دەمووت
لە گەردووندا هیچ شێتك نیە نزم بێت
سواڵکەرێکم بینی دار عەسای پێبوو
خەلکی بەلایدا تێدەپەڕین
بێئەوەی کەس سەرنجی بداتێ
منیش وەختێ سەرنجم دا و ژینیم بینی
لەوێدا.. خۆشەویستی جەستەی وەکو وێرانەیەك ئەنگاوتە بوو
وتم:هەرچەند بڕوانمە هەرجێیەك
دەتوانم شتێك نزمتر لەم گەردوونە بدۆزمەوە
هەرچەند گێژ بووم بەبەرز و نزمی گۆڕانە دەرەکییەکان

گۆڕانەکانی قەبارە و شێوە و جێگا
لەناکاودا هێشتا هات و
بەسەرسامییەوە وەستابوو
لە قەوزە و گژوگیا و چرکە و
خەم و خود و مانادار ووجودد ڕادەمانی.

ئارچی ڕاندۆڵف ئامۆنز لە ساڵی 1926 **لە لە وایت ڤیل لە باکوری کالیفۆرنیا لە خێزانێکی جووتیار لە دایك بووە و گەورە بووە . .لە ماوەی جەنگی جیهانی دووەمدا وەکو بارهەڵگر و پاشان بوو بە دەریاوان لە باشوری ئۆقیانوسی ئارام.ئارمۆنز دوواتر گەڕایەوە زێدی خۆی و بووە قوتابی لە**(Forest college)**بۆ تەواو کردنی بەکالۆریۆس لە زانست .سەرەتای دەستپێکردنی ئارچی لە ترادیسیۆنی ئەدەبییەوە نەبوو ،بەڵکو بەردەوام خەریکی لێکۆڵینەوەی زانستی بووە لە بوارەکانی بایۆلۆژی و کیمیا .ئارچی ئامۆنز لەگەڵ ئەوەی بەڕێوەبەری قوتابخانەی سەرەتایی بوو،لەهەمان کاتدا چووە زانکۆی کالیفۆڕنیا. بۆ ساڵی دوواتر ئامۆنز لە نیوجێرسی دەژێت و دەبێتە جێگری سەرۆکی کۆمپانیای تاقیگەی شووشە. ئامۆنز هەرچەندە یەکەمین کتێبی بە هێمنی گوزەری کرد.بەلام دووەم کتێبی (دەربڕینەکانی ئاستی دەریا) لە ساڵی** (1964) **دا گەیاندیە پلەی وانە ووتنەوە لە زانکۆی کۆڕنێڵ.**
ئامۆنز لە ماوەی 75 **ساڵی ژیانیدا زیاتر لە** 30 **کتێبی شیعری بڵاوکردۆتەوە و چەندین خەلاتی پێبخشراوە لەوانە دوو خەڵاتی کتێبی میللی و هەروەها خەلاتی شیعری ((بۆڵینگن _** Bollingen**)) و خەلاتی کتێبی میللی بازنەی ڕەخنەگر و خەڵاتی ئەکادیمیای {** Wallce Steven **} و مەدالیای کۆمەڵەی شیعری ئەمریکی{ڕۆبەرت فرۆست}و هەروەها خەلاتی** {Ruth Lilly }**.ئامۆنز لە نیۆیۆرك دەژیا کاتێك پرۆفیسۆری شیعر بوو لە زانکۆی کۆرنیلٚ تا خانەنشین بوو لە ساڵی** 1988 .
ئامۆنز ئەم کتێبانەی چاپ و بڵاوکردۆتەوە :

1-**ئۆماتیۆم** 1955

2-**دەربڕینەکانی ئاستی دەریا** 1964

3-**زانیارییە پێدراوەکان (کورتە شیعر و وتار)** 1971

4-**شریتی گەڕانەوەی ساڵ** 1965

5-**بوارەکانی شیعر** 1975

6-**شیعری هەڵبژاردە** (1951-1971) 1972

7-**بەرزاییەکان** 1970

8-**هیوا سەرتاسەرییەکان** 1982

9-**شیعری هەڵبژاردە** 1968

10-**شیعری هەمەجۆر** 1975

11-**فۆرمی جوڵە** 1974

12-**شیعرە بەفراوییەکان** 1977

13-**شیعری هەڵبژاردە** 1986

14-**بەهای دار** 1981

15-**شیعری هەڵبژاردە** (1951-1977) 1977

16-**شیعرە هەرە کورتەکان** 1991

17-**شیعرەکانی باکوری کارۆلینا** 1994

18-**دیمەنەکانی سۆمەر** 1987

19-**گۆڕەپان (کێڵگە) - شێوازێك لە جووڵە** 1974

20-**هەڵبژاردەی شیعرە درێژەکان** 1980

21- **زبڵ** 1993

22-**دەدرەوشێنەوە** 1997

23-**شیعرەکانی نۆرسفیلد** 1966

24-**دەریاچە شار دەورژێنێ** 1983

25-**ڕێگای دەروازە بڵندەکان** 1977

26-**وتار و چاژپێکەوتن و دایەلۆگ** 1996

27 -**گوزەری کۆرسۆن** 1965 { **ئەم گوزەرە دەکەوێتە باشوری ڕۆژهەڵاتی نیوجەرسی لە ئەمەریکا**}

کارێکتەری شیعرەکانی ئامۆنز ئاڵوگۆڕی ڕادیکاڵانەیان لە کتێبی یەکەمدا پێك هێنا.ئارمۆنز بانگهێشەی ئاڵوگۆڕی مەزنی لە شروشتی میلۆدراماتیکدا کرد . ئەمەکداری ئامۆنز بۆ حەقیقەت بە شیعرەکانییەوە دیارە و ئەو شەیدای ناسنامەی نهێنییەکان

بوولەگەڵ بازنەی ژیان (نەوە _ مەرگ) و هەروەها لەگەڵ ڕژدبوونی شێوە و هەمەچەشنی. تیۆرەکانی ئامۆنز سەبارەت بە شیعر و زمان لە کارەکانیدا ڕەنگی داوەتەوە .ئامۆنز دووا جار دڵی پڕ لە جوانی و شیعری لە25 **ی مانگی شوباتی** 2001 **لە نیویۆرك لە لێدان کەوت و بۆ هەمیشە میراتێك لە میتافۆر و زمانی شیعری بۆ بەجێهێشتین.**

سەرچاوەکان :

1-Concise Anthology of American Literature
Second Edition
General Editor: George McMichael
Advisor Editor:Fredrick Crews and J.C.Levenson and Leo Marx and David E. Smith
Page 2003-2004 1985 New York U.S.A.

2-http://www.english.uiuc.edu/maps/poets/a_f/ammons/ammons.htm

3-http://en.wikipedia.org/wiki/A._R._Ammons

4-http://www.nortonpoets.com/ammonsa.htm

5-http://www.poets.org/poet.php/prmPID/48

6-The Norton Anthology of American Literature
Shorter Fifth Edition
Nina Baym 1999
Page 2674

7-Modern Poems
A Norton Introduction
Edited by: Richard Ellmann and Robert o'clair
Page 618 1989 U.S.A.

8-http://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/a_r_ammons_2004_9.pdf